

คำชี้แจง

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ทัศนศิลป์ 6** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เล่มนี้ จัดพิมพ์โดย บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

ผู้เรียบเรียง	1. นางสาวณิรณัฐ สุวรรณมัย	
	2. นายปัญญา ทรงเสรี	
ผู้ตรวจ	1. ผศ. ดร.จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า	
	2. ผศ. ดร.ณัฐริดา ภูจีบ	
	3. ดร.ประติมา อ้นยบูรณ์ตระกูล	
บรรณาธิการ	1. ดร.เดชิต ตริชัย	
	2. นายโดม คล้ายสังข์	

หนังสือเล่มนี้ประกันคุณภาพโดยผู้ผลิต และจะต้องส่งให้สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตรวจสอบประเมินคุณภาพทางวิชาการ เพื่อออกใบอนุญาตให้ใช้ในสถานศึกษาแทนใบประกันคุณภาพของสำนักพิมพ์ กรณีที่พบข้อบกพร่องข้อผิดพลาด กรุณาแจ้งให้สำนักพิมพ์ทราบเพื่อดำเนินการตามท่ระบุในใบประกันคุณภาพสื่อฯ (ปกหลัง) พร้อมทั้งแจ้งให้สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาทราบด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาอนุญาตให้ใช้หนังสือในสถานศึกษาต่อไป

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้เรียบเรียง

นางสาวณิรณัฐ สุวรรณมัย	ค.บ. (ศิลปศึกษา), ค.ม. (ศิลปศึกษา)
นายปัญญา ทรงเสรี	ศ.บ. (ศิลปกรรมศึกษา)

ผู้ตรวจ

ผศ. ดร.จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า	ศษ.บ. (จิตรกรรมสากล), กศ.ม. (ศิลปศึกษา), ศศ.ด. (ศิลปวัฒนธรรมวิจัย)
ผศ. ดร.ณัฐริดา ภูจีบ	ค.บ. (ศิลปศึกษา), ค.ม. (บริหารการศึกษา), ค.ด. (ศิลปศึกษา)
ดร.ประติมา อ้นยบูรณ์ตระกูล	ค.บ. (ศิลปศึกษา), ค.ม. (ศิลปศึกษา), ค.ด. (ศิลปศึกษา)

บรรณาธิการ

ดร.เดชิต ตริชัย	กศ.บ. (ศิลปศึกษา), ค.ม. (ประถมศึกษา), ป.ร.ด. (ยุทธศาสตร์การพัฒนา)
นายโดม คล้ายสังข์	ศป.บ. (ประติมากรรม), กศ.ม. (ศิลปศึกษา)

จัดพิมพ์โดย บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

• **ฝ่ายการตลาด, ฝ่ายผลิตและจัดส่ง, ฝ่ายการเงินและบัญชี :**
69/109 หมู่ 1 ซ.พระแม่การุณย์ ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120
โทร. 0 2584 5889, 0 2584 5993, 0 2961 4580-2
โทรสาร 0 2961 5573, 0 2582 2313

• **ฝ่ายวิชาการ :**
87/122 ถ.เทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทร. 0 2954 4818-20, 0 2953 8168-9 โทรสาร 0 2580 2923

ปีที่พิมพ์ 2566
พิมพ์ครั้งที่ 1
ISBN: 978-616-07-2377-5
ราคา 69 บาท
สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ
ลิขสิทธิ์เป็นของบริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ทัศนศิลป์ 6** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรียบเรียงตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 1 ทัศนศิลป์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- 1 พื้นฐานงานศิลปะ
- 2 งานทัศนศิลป์ 2 มิติ และ 3 มิติ
- 3 แผนภาพ แผนผัง และภาพประกอบ
- 4 งานทัศนศิลป์ในท้องถิ่นไทย

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือเรียนที่ผู้เรียนจะได้ประโยชน์สูงสุด โดยเมื่อเรียนจบในแต่ละสาระการเรียนรู้จะมีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้ความเข้าใจ และได้ปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานเพื่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้อย่างรอบด้าน ทั้งนี้ได้เน้นการบูรณาการกับการค้นคว้าหาความรู้จากสื่อส่งเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและมีความภูมิใจในศิลปะ วัฒนธรรม สืบสานเอกลักษณ์ความโดดเด่นในท้องถิ่นของตน อันเป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนศิลปะ

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ทัศนศิลป์ 6** จะเป็นประโยชน์ทั้งผู้เรียนและผู้สอนที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะต่อไป

ฝ่ายวิชาการ บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

ห้องเรียน ศตวรรษที่ 21

การคิดวิเคราะห์และ การแก้ปัญหา

การวางแผนในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ การแก้ปัญหาสิ่งที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติกิจกรรม เพื่อให้สามารถปฏิบัติได้อย่างราบรื่น

การสร้างสรรค์

การใช้ความคิดสร้างสรรค์ สร้างสิ่งใหม่ ๆ หรือนำสิ่งที่เคยมีอยู่แล้วมาปรับปรุง แก้ไข พัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น

วัฒนธรรมที่แตกต่าง

การศึกษาเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างสรรค์อันมาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การเข้าถึงวัฒนธรรมที่ต่างกันอย่างช่วยพัฒนาชีวิตการทำงาน และทางสังคมด้วย

การทำงานเป็นทีม

การศึกษาและปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รู้จักแบ่งหน้าที่กันตามความเหมาะสม เรียนรู้บทบาทของการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

สื่อสารอย่างมีวิจารณญาณ

การสื่อสารอย่างมีวิจารณญาณที่ต้องใช้ความคิดอย่างถี่ถ้วน และการถ่ายทอดความคิดเห็นนาการของตนเองออกมาเป็นผลงานศิลปะ

เทคโนโลยีทันสมัย

การสร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้วยความคิดสร้างสรรค์ และรู้จักการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการที่เหมาะสม

ทักษะสู่อาชีพ

การนำความรู้ ความสามารถที่ได้ในการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพที่สนใจในอนาคต

การมีคุณธรรม

การรู้จักแบ่งปัน เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ การแสดงความชื่นชมและยินดีกับผู้อื่นอย่างเต็มใจ และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

แนะนำหนังสือเรียน

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานเล่มนี้ มีเนื้อหาที่สอดคล้องตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 1 ทักษะศิลป์ ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อีกทั้งยังได้เพิ่มเติมความรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และเกิดเจตคติที่ดีต่อศิลปะ อย่างเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

โดยมีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

จุดประกายความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนที่กระตุ้นความสนใจให้นักเรียนได้รวบรวมความรู้เดิมที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การเรียนรู้ในเรื่องใหม่

ศัพท์ศิลป์น่ารู้

คำศัพท์เฉพาะที่ควรรู้เกี่ยวกับศิลปะ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความหมายมากยิ่งขึ้น

รอบรู้...ศิลปะ

เกร็ดความรู้เพิ่มเติม และเทคนิคที่น่าสนใจเกี่ยวกับการปฏิบัติและสร้างสรรค์งานศิลปะ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีองค์ความรู้ที่หลากหลาย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

สืบสมอง

คำถามจุดประกายความคิด เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการวิเคราะห์และสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่น่าสนใจ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกอ่านและเข้าใจคำศัพท์ภาษาอังกฤษ

QR ส่องรู้

การนำเสนอข้อมูลที่น่าสนใจผ่านเทคโนโลยี QR CODE เพื่อให้นักเรียนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและหลากหลาย

กิจกรรม

กิจกรรมท้ายสาระการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าใจ ปฏิบัติ และสร้างสรรค์อย่างมีกระบวนการในสาระการเรียนรู้นั้น ๆ

สรุปสาระสำคัญ

การสรุปสาระสำคัญท้ายหน่วยการเรียนรู้รูปแบบ Infographic เพื่อให้นักเรียนเข้าใจได้ง่าย และยังสามารถใช้เทคโนโลยี QR CODE เพื่อเข้าถึง และรับชม Motion Graphic ได้อีกด้วย

โครงงานชวนคิด

การนำเสนอตัวอย่างโครงงานที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ สร้างสรรค์ ค้นคว้า สืบหา และฝึกทักษะอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความรู้และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

กิจกรรมท้ายหน่วยการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าใจ ปฏิบัติ และสร้างสรรค์อย่างมีกระบวนการ เกิดทักษะการเรียนรู้อย่างครบถ้วน และกระตุ้นให้นักเรียนเห็นคุณค่า และมีความภูมิใจในศิลปะ

อาชีพในฝัน

การนำเสนออาชีพที่น่าสนใจเกี่ยวกับศิลปะ ยกตัวอย่างการนำความรู้และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพนั้น ๆ

คำถามท้ายหน่วยการเรียนรู้ เพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจ ของนักเรียน

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พื้นฐานงานศิลปะ

1

จุดประกายความคิดสร้างสรรค์	2
สี	3
ขนาด สัดส่วน และความสมดุล	10
รูปและพื้นที่ว่างในงานทัศนศิลป์	13
สรุปสาระสำคัญ	16
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	17
ชวนคิด...พิชิตคำตอบ	17

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 งานทัศนศิลป์ 2 มิติ และ 3 มิติ

18

จุดประกายความคิดสร้างสรรค์	19
งานทัศนศิลป์ 2 มิติ และ 3 มิติ	20
การสร้างงานทัศนศิลป์ 2 มิติ	24
การสร้างงานทัศนศิลป์ 3 มิติ	27
สรุปสาระสำคัญ	38
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	39
ชวนคิด...พิชิตคำตอบ	39

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

3

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

แผนภาพ แผนผัง และภาพประกอบ

40

จุดประกายความคิดสร้างสรรค์	41
แผนภาพ	42
แผนผัง	46
ภาพประกอบ	49
สรุปสาระสำคัญ	52
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	53
ชวนคิด...พิชิตคำตอบ	53

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

งานทัศนศิลป์ในท้องถิ่นไทย

54

จุดประกายความคิดสร้างสรรค์	55
งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคมไทย	56
อิทธิพลของศาสนาและวัฒนธรรมในการสร้างงานทัศนศิลป์	61
การสร้างงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น	64
สรุปสาระสำคัญ	68
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	69
ชวนคิด...พิชิตคำตอบ	69

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4

4

โครงงานชวนคิด

70

บรรณานุกรม

72

ตารางวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ทัศนศิลป์ 6**

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

สาระที่ 1 ทัศนศิลป์

หน่วยการเรียนรู้ที่	มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด									
	ศ 1.1							ศ 1.2		
	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3
1 พื้นฐานงานศิลปะ:										
2 งานทัศนศิลป์ 2 มิติ และ 3 มิติ										
3 แผนภาพ แผนผัง และภาพประกอบ										
4 งานทัศนศิลป์ในท้องถิ่นไทย										

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับลักษณะของวงจรกิจกรรมชาติและสีคู่ตรงข้าม ขนาดสัดส่วน และความสมดุล งานทัศนศิลป์รูปแบบ 2 มิติ และ 3 มิติ สร้างสรรค์งานปั้น รูปและพื้นที่ว่าง ในงานทัศนศิลป์ แผนภาพ แผนผัง และภาพประกอบในงานทัศนศิลป์ งานทัศนศิลป์ ในชีวิตและสังคมไทย อิทธิพลของศาสนาและวัฒนธรรมในการสร้างงานทัศนศิลป์ในห้องถิ่น และการบูรณาการทัศนศิลป์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

นักเรียนนำทัศนธาตุมาสร้างสรรค์งานศิลป์ด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ สามารถเขียนอธิบาย และวิเคราะห์ความสำคัญของทัศนศิลป์ได้ เห็นประโยชน์ของทัศนศิลป์ มีความคิดจินตนาการ ในการสร้างสรรค์งานศิลป์รูปแบบต่าง ๆ อย่างอิสระและเต็มความสามารถ

เห็นคุณค่าและความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมทางทัศนศิลป์ นำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย

พื้นฐานงานศิลปะ

ตัวชี้วัด สิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้

1. ระบุสีคู่ตรงข้าม และอธิบายเกี่ยวกับการใช้สีคู่ตรงข้าม ในการถ่ายทอดความคิดและอารมณ์ (ศ 1.1 ป.6/1)
2. อธิบายหลักการจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุลในการ สร้างงานทัศนศิลป์ (ศ 1.1 ป.6/2)
3. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้หลักการของรูป และพื้นที่ว่าง (ศ 1.1 ป.6/5)
4. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้สีคู่ตรงข้าม หลักการ จัดขนาด สัดส่วน และความสมดุล (ศ 1.1 ป.6/6)

แนวคิด

สี เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร และมีผล ต่อความรู้สึก พร้อมทั้งนำสีตรงข้ามมาสร้างสรรค์ และจัดภาพให้มีขนาด สัดส่วนและความสมดุล ช่วยให้เกิดคุณค่าทางความงาม และคำนึงถึง บริเวณว่างหรือช่องว่างด้วยเพื่อให้ภาพมีความ โดดเด่นมากยิ่งขึ้น

สาระการเรียนรู้

สี

ขนาด สัดส่วน และความสมดุล

รูปและพื้นที่ว่าง ในงานทัศนศิลป์

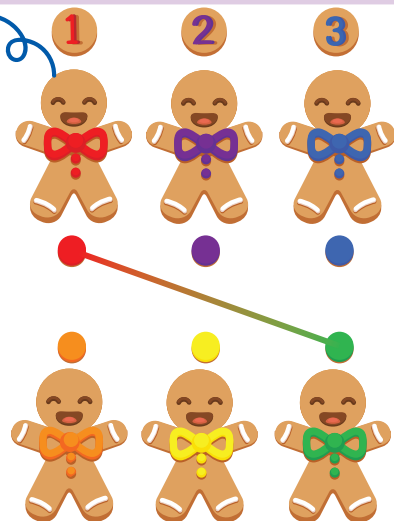
2

จุดประกาย ความคิดสร้างสรรค์

ให้นักเรียนโยงเส้นจับคู่ลูกกี้ ที่สีของโบ
เป็นสีคู่ตรงข้ามในวงจรสี

ตัวอย่าง

เพื่อน ๆ รู้ไหมครับว่าในวงจรสีมีสีคู่ตรงข้าม
อะไรอีกบ้าง

3

วง

สี เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการสร้างงานทัศนศิลป์ สีมีหน้าที่สำคัญในงานทัศนศิลป์
คือใช้เพื่อการสื่อสาร การให้ความรู้สึกต่าง ๆ

แม่สี

แม่สี คือ สีเบื้องต้นที่ไม่มีสีอื่นมา
ผสม มี 3 สี ได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีนํ้าเงิน ซึ่ง
จัดเป็นสีขั้นที่ 1 และสามารถผสมแม่สีให้เกิด
เป็นสีอื่น ๆ ที่เรียกว่าสีขั้นที่ 2 และสีขั้นที่ 3 ได้

วงจรสี

วงจรสี หมายถึง วงจร 12 สี
ที่เกิดจากการผสมสีของแม่สี หรือ สีขั้นที่ 1
ในปริมาณเท่า ๆ กัน ไปเรื่อย ๆ จนครบ 12 สี

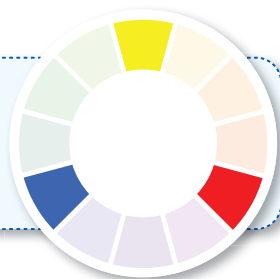

4

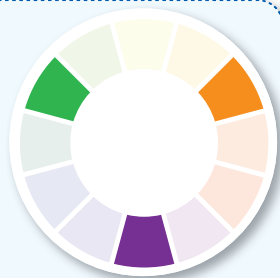
สีขั้นที่ 1

หรือแม่สี มี 3 สี ได้แก่
สีเหลือง สีแดง สีนํ้าเงิน

สีขั้นที่ 2

สีขั้นที่ 2 เกิดจากการผสมกันของสีขั้นที่ 1 มี 3 สี ได้แก่
สีแดง + สีเหลือง = สีส้ม
สีเหลือง + สีนํ้าเงิน = สีเขียว
สีนํ้าเงิน + สีแดง = สีม่วง

สีขั้นที่ 3

สีขั้นที่ 3 เกิดจากการนำสีขั้นที่ 1 และสีขั้นที่ 2 มาผสมกัน มี 6 สี ได้แก่
สีเหลือง + สีส้ม = สีส้มเหลือง
สีส้ม + สีแดง = สีส้มแดง
สีแดง + สีม่วง = สีม่วงแดง
สีม่วง + สีนํ้าเงิน = สีม่วงนํ้าเงิน
สีนํ้าเงิน + สีเขียว = สีเขียวนํ้าเงิน
สีเขียว + สีเหลือง = สีเขียวเหลือง

5

สีคู่ตรงข้าม

สีคู่ตรงข้าม หมายถึง สีที่อยู่ตรงข้ามกันในวงจรหรือบางที่เรียกว่า
สีตัดกัน หรือต่างจากกันมากที่สุด มีทั้งหมด 6 คู่สีคือ

วิดีโอ สีคู่ตรงข้าม

ตรงข้ามกับ

สีแดง

สีเขียว

ตรงข้ามกับ

สีส้มแดง

สีเขียวนํ้าเงิน

ตรงข้ามกับ

สีส้ม

สีนํ้าเงิน

ตรงข้ามกับ

สีส้มเหลือง

สีม่วงนํ้าเงิน

ตรงข้ามกับ

สีเหลือง

สีม่วง

ตรงข้ามกับ

สีเขียวเหลือง

สีม่วงแดง

ตัวอย่างการใช้สีคู่ตรงข้ามในงานทัศนศิลป์

สีแดง
และสีเขียว

สีนํ้าเงิน
และสีส้ม

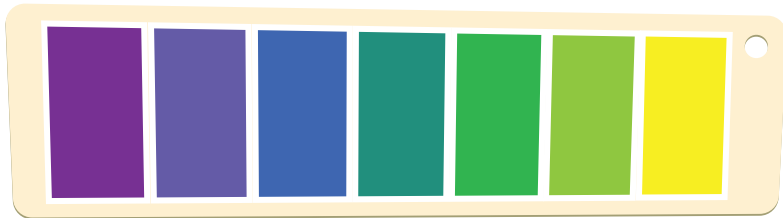

6

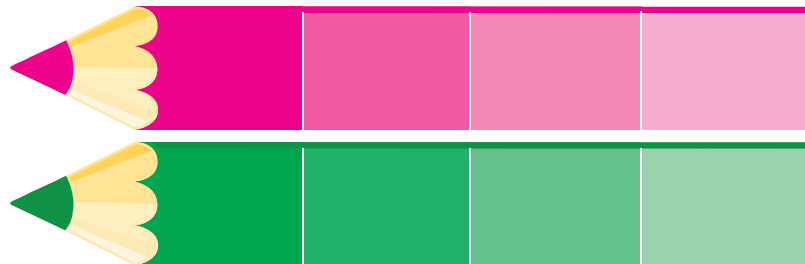
🌻 ค่าน้ำหนักของสี 🌻

ค่าน้ำหนักของสี คือ ค่าน้ำหนักอ่อน-แก่ของสี ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

① **ค่าน้ำหนักของสีหลายสี** คือ ค่าน้ำหนักที่เรียงจากอ่อนไปหาเข้ม ในวงจรสีธรรมชาติสามารถแยกเป็นค่าน้ำหนักของสีวรรณะอุ่นและสีวรรณะเย็น

② **ค่าน้ำหนักของสีเดี่ยว** หรือค่าน้ำหนักของแสงเงา คือ ค่าน้ำหนักที่เรียงจากอ่อนไปหาเข้มของสีเดี่ยว โดยนำสีแท้ในวงจรสีมาผสมด้วยสีขาวลงไปทีละนิด จนได้ค่าน้ำหนักที่สว่างที่สุด และนำสีแท้มาผสมลงไปในสีแท้ทีละนิดจนได้ค่าน้ำหนักที่เข้มที่สุด

7

🌻 การนำสีมาใช้สร้างสรรค์ 🌻

การนำสีมาใช้สร้างสรรค์ คือ การนำสีมาใช้ในงานทัศนศิลป์ หรือใช้ในการตกแต่งประดับพื้นที่หรือวัสดุต่าง ๆ ให้มีความสวยงามเหมาะสม โดยมีหลักการดังนี้

พื้นฐานในการ
สร้างสรรค์

1

ควรรู้คุณสมบัติของสีแต่ละประเภท เช่น ขุ่นจืด โสเทีย บาง เป็นต้น รวมทั้งควรรู้คุณสมบัติของวัสดุที่นำมาใช้กับสีประเภทนั้น เช่น การใช้สีน้ำ ควรใช้กระดาษ 100 ปอนด์ขึ้นไป และใช้ด้านหยาบ

2

ควรเรียนรู้คุณสมบัติทางความรู้สึกที่เกิดขึ้นในทฤษฎีสี โดยคำนึงถึงหลักการต่อไปนี้

2.1 การเลือกใช้สีตามวรรณะสี

ในวงจรสีมี 12 สี แบ่งออกได้ 2 วรรณะ ได้แก่

สีวรรณะเย็น

ได้แก่ สีเหลือง สีเขียวเหลือง สีเขียว
สีเขียวน้ำเงิน สีนํ้าเงิน สีม่วงน้ำเงิน และสีม่วง

สีวรรณะอุ่น

ได้แก่ สีเหลือง สีส้มเหลือง สีส้ม สีส้มแดง
สีแดง สีม่วงแดง และสีม่วง

รอบรู้...ศิลปะ

สีเหลืองและสีม่วง เป็นสีที่อยู่ได้ทั้ง 2 วรรณะ
เรียกว่า วรรณะกลาง

8

2.2 หลักการนำสีคู่ตรงข้ามไปใช้งาน

สีคู่ตรงข้ามเป็นสีที่มีโทนสัดกัน โดยทั่วไปมักใช้ในการออกแบบ ทำให้ชิ้นงานมีความโดดเด่น น่าสนใจ ในการนำสีคู่ตรงข้ามมาใช้มีหลักการสำคัญ ดังนี้

1

ใช้หลักการ 80 : 20 ใช้สีใดสีหนึ่งเป็นหลัก 80 เปอร์เซ็นต์ และใช้สีคู่ตรงข้ามไม่เกิน 20 เปอร์เซ็นต์

2

ใช้สีแบบลดความเข้มของสีคู่ตรงข้ามลง เป็นการเน้นสีใดสีหนึ่งเป็นหลัก โดยการลดความโดดเด่นของสีคู่ตรงข้าม

3

ใช้สีแบบทำให้สีหม่นทั้งสองสี ซึ่งจะช่วยให้ภาพดูเบาบางลงได้ มักจะใช้กับภาพที่ต้องการความกว้างใหญ่ ไม่หนาแน่น

4

ใช้สีเข้มมาตัดเส้น จะทำให้สีของภาพนั้นมีความเข้มมากขึ้น และภาพมีความโดดเด่นขึ้นมา

5

ใช้สีแบบทำให้สีเป็นจุดเล็ก ๆ กระจายกัน เป็นการสร้างสรรค์การใช้สีคู่ตรงข้ามวิธีหนึ่งแทนวิธีการระบายสีแบบปกติ

ลึบสมอง

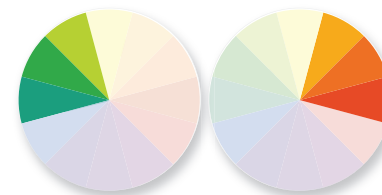
เพื่อน ๆ คิดว่าการนำสีคู่ตรงข้ามมาใช้ในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ มีหลักการใดอีกบ้าง และให้ผลลัพธ์อย่างไร

9

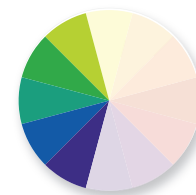
2.3 การใช้สีข้างเคียง

เป็นการใช้สีที่อยู่ติดกันในวงจสี สีที่อยู่ใกล้กันก็จะให้ความกลมกลืนกันมาก สีที่อยู่ไกลกันก็จะให้ความกลมกลืนกันน้อยลง

สีข้างเคียงที่กลมกลืนกันมาก

สีข้างเคียงที่กลมกลืนกันน้อย

คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
warm tone	วอร์ม โทน	สีวรรณะอุ่น
cool tone	คูล โทน	สีวรรณะเย็น

กิจกรรมที่

1

คำชี้แจง : ให้นักเรียนสร้างสรรค์ภาพสัตว์ในจินตนาการ โดยนำสัตว์ 2 ชนิดมารวมกัน แล้วเลือกใช้สีคู่ตรงข้าม 1 คู่สีมาระบาย พร้อมอธิบายเหตุผลในการเลือกใช้สี และความรู้สึกที่ได้จากการสร้างสรรค์ผลงาน

ตัวอย่าง

สีม่วงและสีเหลือง

ขนาด ลัดส่วน และความสมดุล

ขนาด

ขนาด คือ ลักษณะของวัตถุ เช่น ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ องค์ประกอบที่เป็นตัวกำหนดอัตราส่วนขององค์ประกอบอื่น ๆ ให้อยู่ในอัตราส่วนที่เหมาะสมเพราะการจัดองค์ประกอบนั้นเป็นการนำส่วนย่อยหลาย ๆ ส่วน มาจัดรวมกันเป็นภาพดังนั้นส่วนย่อยแต่ละอย่างจะต้องมีการกำหนดขนาดเพื่อให้เหมาะสมในการจัดองค์ประกอบร่วมกับส่วนอื่น ๆ

ขนาดเล็ก

ขนาดกลาง

ขนาดใหญ่

การจัดขนาดของรูปร่าง รูปทรงสิ่งต่าง ๆ ในภาพ จะต้องมีความเหมาะสมและสมดุล ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าน้ำหนักของรูปร่าง รูปทรงในภาพทางด้านซ้ายและด้านขวาไม่เท่ากัน ทำให้ภาพดูเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง หากภาพมีรูปร่างซึ่งมีขนาดใหญ่และเล็กอยู่คนละด้านของภาพ จะทำให้รู้สึกว่ารูปร่างภาพขาดความสมดุลเอียงไปทางด้านที่มีภาพขนาดใหญ่กว่า และสามารถนำไปสู่การจัดวางระยะใกล้-ไกลได้

รอบรู้...ศิลปะ

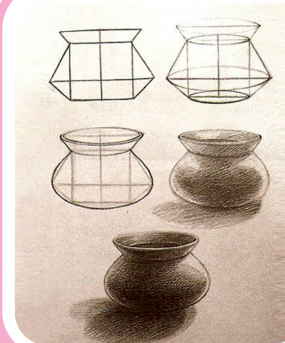
สิ่งต่าง ๆ ที่มีขนาดเท่ากัน หากจัดวางให้มีระยะต่างกัน
สิ่งที่อยู่ใกล้เราจะดูใหญ่กว่าสิ่งที่อยู่ไกล

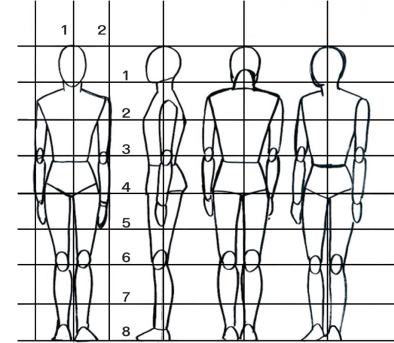
ลัดส่วน

ลัดส่วน คือ ความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมระหว่างขนาดของรูปร่าง รูปทรงที่แตกต่างกัน ลัดส่วนในภาพวาดเกี่ยวข้องกับขนาดของรูปร่าง รูปทรงในภาพ ซึ่งต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างพอดี งานทัศนศิลป์ทั่วไปมักมีส่วนประกอบต่าง ๆ รวมเข้าด้วยกัน การจัดส่วนประกอบเหล่านั้นให้ได้ลัดส่วนที่เหมาะสม มีความสัมพันธ์กับความกว้าง ความยาว ความลึก น้ำหนัก ขนาดของรูปทรงต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้งานทัศนศิลป์ชิ้นนั้นมีความสมบูรณ์ และมีความกลมกลืนกัน

ตัวอย่างการจัดลัดส่วนของภาพ

ลัดส่วนภาพภาชนะ

ลัดส่วนภาพคน

รอบรู้...ศิลปะ

การทำความเข้าใจเรื่องลัดส่วนจะช่วยให้การจัดวางองค์ประกอบของภาพได้ลัดส่วนที่เหมาะสมกับพื้นที่ในการวาด และมีความสวยงาม

❁ ความสมดุล ❁

ความสมดุล คือ ความเท่ากัน เสมอกัน มีน้ำหนักเท่ากัน มีความกลมกลืน พอเหมาะพอดี ความสมดุลเป็นหลักการจัดภาพที่สำคัญประการหนึ่ง การจัดภาพให้เกิดความสมดุลนั้น ให้พิจารณายึดเอาจุดศูนย์กลางของภาพเป็นหลัก การจัดความสมดุลในงานทัศนศิลป์ แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

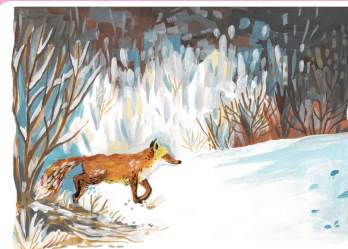
1 ความสมดุลแบบสมมาตร หรือ แบบซ้าย-ขวาเท่ากัน

คือ ความสมดุลโดยจัดภาพให้มีรูปร่าง รูปทรง หรือสีส้มเหมือนกันทั้งด้านซ้ายและด้านขวา

2 ความสมดุลแบบอสมมาตร หรือ แบบซ้าย-ขวาไม่เท่ากัน

คือ ความสมดุลโดยจัดภาพให้มีลักษณะ ภาพซ้ายและภาพขวาไม่เหมือนกันแต่สามารถถ่วงน้ำหนักให้รู้สึกสมดุลกันได้

กิจกรรมที่

2

คำชี้แจง : นักเรียนสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ โดยคำนึงถึงขนาด สัดส่วน และความสมดุลมาจัดวางให้เกิดภาพลงในกระดาษวาดเขียน พร้อมระบายสีด้วยสีน้ำ สีโปสเตอร์ หรือสีอื่น ๆ ตามความถนัด พร้อมอธิบายว่านักเรียนใช้วิธีการใดที่ทำให้ผลงานของนักเรียนเกิดความสมดุล

รูปและพื้นที่ว่างในงานทัศนศิลป์

พื้นที่ว่าง หมายถึง บริเวณว่างหรือช่องว่างในงานทัศนศิลป์

ถ้ารูปมีขนาดใหญ่พื้นที่ว่างน้อย จะทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัด แดบ

ถ้ารูปมีขนาดเล็กพื้นที่ว่างมากเกินไป จะเกิดความรู้สึกโล่ง กว้าง

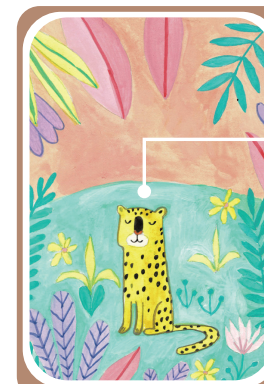
ดังนั้นในการทำงานทัศนศิลป์แต่ละชิ้นจะต้องคำนึงถึงความสมดุลของรูปร่าง รูปทรงกับพื้นที่ว่างด้วย

พื้นที่ว่างบวก

พื้นที่ว่างที่ถูกกำหนดขึ้นด้วยเส้น สี แสงเงา น้ำหนัก จนเกิดเป็นรูปร่าง รูปทรงในภาพ ฯลฯ

พื้นที่ว่างลบ

พื้นที่ว่างที่เป็นระนาบในงานจิตรกรรม และเป็นอากาศในงานประติมากรรมและสถาปัตยกรรม ปรากฏอยู่โดยรอบรูปร่าง และรูปทรง

พื้นที่ว่างเป็นวัตถุ

พื้นที่ว่างโดยรอบวัตถุหรือพื้น

พื้นที่ว่างในงานปั้น พื้นที่ว่างในงานปั้นช่วยเพิ่มลีลาที่งดงามให้กับงานปั้นได้ ซึ่งพื้นที่ว่างเหล่านี้ ผู้สร้างสรรค์งานสามารถกำหนดขึ้นเองได้อย่างอิสระ โดยพิจารณาควบคู่กับความสมดุลในผลงาน พื้นที่ว่างที่กล่าวถึงนี้ คือ บริเวณรอบ ๆ งานประติมากรรม ซึ่งความพอดีของพื้นที่ว่างนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของรูปทรงประติมากรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่ว่าง รูปทรงต้องมีขนาดไม่เล็กหรือใหญ่เกินไป ควรมีความพอดีกับสภาพแวดล้อม

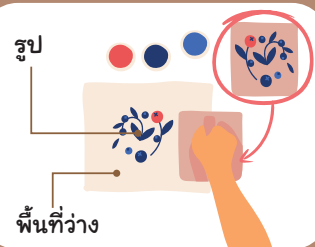
อนุสาวรีย์พระนเรศวร สุพรรณบุรี
ผลงานของศิลปิน พีระศรี

อนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
ผลงานของศิลปิน พีระศรี

ตัวอย่างการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ โดยใช้หลักการของรูปและพื้นที่ว่าง

ภาพพิมพ์ (Printmaking) การถ่ายทอดรูปแบบจากแม่พิมพ์ออกมาเป็นผลงาน โดยการระบายสีบนแม่พิมพ์ หรือนำแม่พิมพ์มาจุ่มสี แล้วกดลงบนกระดาษรองรับ เช่น กระดาษผลงานที่ได้จะมีลักษณะเหมือนแม่พิมพ์แต่จะเป็นภาพกลับด้านกัน และสามารถสร้างสรรค์ได้ภาพที่เหมือนกันที่มีจำนวนตั้งแต่ 2 ชิ้นขึ้นไป

งานจากแม่พิมพ์ที่เป็นรูปต่าง ๆ ที่พิมพ์ลงบนกระดาษคือรูป บริเวณที่ไม่ได้พิมพ์ และบริเวณว่าง ที่มีอยู่ในรูปคือพื้นที่ว่าง สามารถนำมาจัดภาพได้

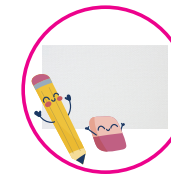
การพิมพ์ภาพจากอวัยวะร่างกาย

การพิมพ์ภาพจากอวัยวะร่างกาย เป็นการพิมพ์ภาพโดยใช้อวัยวะเป็นแม่พิมพ์ เช่น นิ้วมือ ฝ่ามือ เป็นต้น ซึ่งอาจจะสร้างภาพจากการพิมพ์ทั้งหมด หรือวาดภาพระบายสีด้วยก็ได้

วัสดุ อุปกรณ์

ใช้มือของเรา
เป็นแม่พิมพ์

กระดาษวาดเขียน
ดินสอ ยางลบ

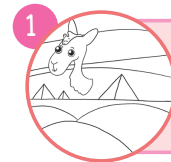

สีโปสเตอร์/
สีอะคริลิก

พู่กัน

ขั้นตอนการทำภาพพิมพ์อวัยวะ

ร่างภาพและระบายสี
ส่วนพื้นหลังและหัวของอุฐ

ผสมสีที่ต้องการ ระบาย
ลงบนฝ่ามือแล้วกดลง
บนกระดาษวาดเขียนที่วาด
ภาพไว้แล้ว ทำเป็นส่วนลำตัว

ใช้นิ้วจุ่มสีแล้วกดลง
กระดาษวาดเขียนเป็น
เท้าของอุฐ

ใช้นิ้วหัวแม่มือจุ่มสีทำ
เป็นโหนกอุฐ และกำมือ
ใช้สันมือทำเป็นอาน

รูป

พื้นที่ว่าง

รอให้สีแห้ง แล้วระบายสีตกแต่ง
เพิ่มเติม

สรุปสาระสำคัญ

พื้นฐานงานศิลปะ

<https://agood.deja.C4Wu2N>

ศิลปะ

แม่สี

ได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน

วงจรสี

สีขั้นที่ 1 ได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน

สีขั้นที่ 2 ได้แก่ สีส้ม สีม่วง สีเขียว

สีขั้นที่ 3 ได้แก่ สีส้มเหลือง สีส้มแดง สีม่วงแดง สีม่วงน้ำเงิน สีเขียวน้ำเงิน สีเขียวเหลือง

สีคู่ตรงข้าม

สีที่อยู่คู่ตรงข้ามกันในวงจรสี เช่น สีแดงตรงข้ามกับสีเขียว สีส้มตรงข้ามกับสีน้ำเงิน สีเหลืองตรงข้ามกับสีม่วง

ค่าน้ำหนักของสี

มี 2 ประเภท คือ ค่าน้ำหนักของสีหลายสี และค่าน้ำหนักของสีเดียว

การนำสีมาใช้สร้างสรรค์

พื้นฐานที่ควรเรียนรู้คือ คุณสมบัติของสีแต่ละประเภท และคุณสมบัติทางความรู้สึกที่เกิดขึ้นในการระบายสี

ขนาด สัดส่วน และความสมดุล

ขนาด

ลักษณะของวัตถุ หรือรูปร่าง รูปทรงที่มีขนาดต่างกันที่ปรากฏในผลงาน ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้เรื่องสัดส่วน

สัดส่วน

ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของรูปทรงที่แตกต่างกัน ที่ถูกนำมาจัดองค์ประกอบให้สัมพันธ์กันอย่างเหมาะสม

ความสมดุล

ความเท่ากัน มีน้ำหนักเท่ากัน มีความกลมกลืนกันพอดี มี 2 ลักษณะคือ ความสมดุลแบบสมมาตรหรือแบบซ้าย-ขวาเท่ากัน และความสมดุลแบบอสมมาตร หรือแบบซ้าย-ขวาไม่เท่ากัน

รูปและพื้นที่ว่างในงานทัศนศิลป์

พื้นที่ว่างหรือช่องว่างในงานทัศนศิลป์ ถ้ารูปมีขนาดใหญ่มีพื้นที่ว่างน้อยจะทำให้รู้สึกแคบ ถ้ารูปมีขนาดเล็กมีพื้นที่ว่างมากจะทำให้รู้สึกโล่ง กว้าง

กิจกรรม
ส่งเสริมการเรียนรู้

1

ให้นักเรียนนำแม่สี 3 สี ที่เป็นสีขั้นที่ 1 ผสมเป็นสีขั้นที่ 2 และสีขั้นที่ 3 จนได้ 12 สี เกิดเป็นวงจรสี และกำหนดสีคู่ตรงข้าม

2

ให้นักเรียนสร้างสรรค์งานจิตรกรรมโดยใช้สีคู่ตรงข้าม 1 คู่ บนกระดาษวาดเขียน โดยใช้ประเภทสีในการสร้างสรรค์ที่นักเรียนถนัด (เช่น สีไม้ สีชอล์กสีน้ำ สีพู่กัน)

- 1 ให้นักเรียนยกตัวอย่างสีตรงข้ามในวงจรสีอย่างน้อย 3 คู่
- 2 สีข้างเคียงหมายถึงอะไร พร้อมยกตัวอย่างสีข้างเคียง 3 สี
- 3 สัดส่วนมีความสำคัญอย่างไรในการสร้างงานทัศนศิลป์
- 4 ความสมดุลมีลักษณะ ได้อย่างไรบ้าง
- 5 นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้เรื่อง ขนาด สัดส่วน และความสมดุล ไปใช้ในการสร้างงานทัศนศิลป์ได้อย่างไร
- 6 รูปและพื้นที่ว่างหมายความว่าอย่างไร